

D 11825

Miloš
Kočka

Okřídlená slova

Miloš
Kočka

Okřídlená slova

© MILOŠ KOČKA, 1994

ISBN 80-901592-1-4

veduta

Obsah

Úvod /5/

I. MÝTY A ANTIKA /7/

Labyrint /9/

Ariadnina nit /9/

Ikarův let-Ikarův pád /12/

Amorův šíp-Erótova střela /14/

Tantalova muka /17/

Sisyfovská práce /19/

Pegas (inspirace) /21/

Chiméra /24/

Záhadný jako sfinga /26/

Pandořina skříňka /28/

Panika-panický strach /30/

Echo-dát echo /32/

Narcismus /32/

Augiášův chlév /35/

Olympijské hry /36/

Jablko sváru /37/

Paridův soud /38/

Achillova pata /39/

Mít Achillův osud /39/

Trojský kůň /43/

Danajský dar /43/

Skylla a Charybda /45/

Zpěv sirén /47/

To je div světa-Osmý div světa /49/

Mauzoleum /51/

Kolosální /51/

Hérostratovský čin /53/

Hérostratovský komplex /53/

Damoklův meč /55/

Gordický uzel /57/

Oslí můstek /59/

Heuróka /60/

Maratón /61/

Syndrom maratónského běžce /62/

Pyrrovo vítězství /63/

Mluví jako Pýthie /65/

Hannibal před branami /67/

Ostatně však soudím /67/

II. BIBLE

A. Starý zákon /71/

Babylónský zmatek /73/

Sodoma a Gomora /75/

Stojí jako solný sloup /75/

Za mlsu čokolice /77/

Egyptské rány /79/

Egyptská tma /79/

Egyptské hrnce /79/

Zlaté tele /81/

David a Goliáš /84/

Šalomounská moudrost /86/

Šalomounský rozsudek /87/

Jóbova zpráva-Jóbovy rány /88/

B. Nový zákon /91/

Krutý jako Herodes /93/

Návrat ztraceného syna-Marnotratný syn /96/

Milosrdný Samaritán /99/

Farizejské chování /102/

Zakopaná hřivna - Přispět svou hřivnou /104/

Talent /104/

Lazar-To je hotový Lazar /107/

Pečlivá Marta /106/

Jidášský polibek /108/

Jidášská mzda /108/

Zapření Petrovo /111/

Mýji si ruce /113/

Nevěřící Tomáš /116/

Apokalyptická hrůza /118/

III. HISTORIE /119/

Jít do Caucey /123/

Kolumbovo vejce /125/

Pranýř-přibít na pranýř /127/

Šedá eminence /130/

Po nás potopa /132/

Potěmkinské vesnice /134/

Snob-snobismus /136/

Čas jsou peníze /138/

S.O.S. /141/

Chuligán /145/

Vandal /146/

Grázl /148/

Seznam vyobrazení /151/

Seznam jmen /152/

Z použité literatury /170/

Obsah /171/

OSLÍ MŮSTEK HEURÉKA

Je pravda, že mnoho oslů se třese, objeví-li se něco nového, ale "oslí můstek" z historiky o Pýthagorovi nepochází.

Diogenés Laërtios, který ve třetím století napsal "Životopisy, názory a výroky proslulých filosofů", popisuje, že když Pýthagorás objevil onu slavnou větu, že čtverec nad přeponou pravoúhlého trojúhelníka se rovná součtu čtverců nad odvěsnami, čili: $c^2 = a^2 + b^2$, obětoval prý - podle matematika Apollodóra - sto krav, hekatombu, a cituje tehdejší epigram (v překladu Antonína Koláře):

*"Pýthagorás, když onen přeslavný objevil nákras,
bohům přinesl za něj skvělou krav ofěru hned."*

Ale i to je sporné, Pýthagorás totiž přinesl z Egypta do Itálie orientální učení o převtělování duší - metempsychósu, podle něhož se lidské duše převtěluje do jiných lidí nebo i těl zvířat, podle množství hříchů, a proto zakazoval zabíjet zvířata. Tak - jak vypráví jedna z verzí - obětoval místo skutečných krav jen jejich podoby z pečiva.

Kromě slavné Pýthagorovy věty, která na věky bude trápit studenty, je asi všechno ostatní legendou. - Nevadě! Pozdější ústní podání z toho vytvořilo házen volů či oslů před každým novým objevem. - Dobrý můstek pro zapamatování Pýthagorovy věty.

Co je "oslí můstek"? "Slovník spisovného jazyka českého" z roku 1989 uvádí: "mochanická pomůcka k zapamatování si něčeho." Obsáhleji to vykládá lexikon "Moudrost věků": "Můstek pro 'osly', ty kteří těžko chápou: obrazně

pojmenování vzorců pravidel apod. Obrat prý vznikl podle obrázku osla, namalovaného v učebnici euklidovské geometrie u oddílu, který středověkým žákům obvykle činil obtíže."

Okřídlené slovo HEURÉKA - v překladu znamená našel jsem, objevil jsem a užívá se stále jako radostné zvolání, když někdo náhle přijde na novou myšlenku nebo nápad. Sláva!

U kolébky tohoto zvolání byl neméně slavný objev. Tentokrát to byl Archimédés, jeden z největších matematiků a fyziků starověku. Žil ve třetím století př. Kr. v Syrakusách a tamní král Hieron mu dal těžký úkol: Zjistit, zda do královské koruny, kterou dal zhotovit z ryzího zlata, mu zlatník nepřimísil levnější stříbro. Archimédés dlouho přemýšlel, ale nápad dostal najednou v lázni, když se ponořil do vany, která přetekla. V ohromné radosti vyskočil, prý nahý vyběhl na ulici a volal: Heuréka! Heuréka! - Už jsem na to přišel!

Tak vzniklo okřídlené slovo "heuréka", ale ještě důležitější poznatek, že "těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno silou, která se rovná váze kapaliny tělesem vytlačené", Archimédés zvažil hmotnost vody vytlačené královskou korunou, potom stejným objemem zlata, pak stříbra a z rozdílů zjistil, že zlatník krále ošidil. Zlatník putoval do vězení, Archimédés dostal odměnu... a studentům přibyl k učení Archimédův zákon.

Kéž máme příležitost v životě vícekrát zvolat "heuréka...!" Nemusí to být vědecky tak velký objev, jako byl Archimédův.

Okřídlené výrazy

- citáty ustálené v kultuře
- domácího i cizího původu
- lze u nich zjistit autora a u anonymních výpovědí lze odhalit původ
- obecně ustálené a opakovatelné
- o okřídlený výraz se jedná, až když překročí hranici a dostane se do nového kontextu
- okřídlenými výrazy se mohou stát citáty, aforismy, frazeologizmy, reklamní slogany